
Husk frøerne i den nye by

Habitatdirektivet forbyder at yngle- og rasteområder for de beskyttede Bilag IV-arter forringes. Siden år 2000 har lokalplanlægningen i Farum Nord aktivt inddraget hensyn til forekomster af stor vandsalamander og spidssnudet frø. Dette har medført bestemmelser og begrænsninger i en række af lokalplanerne, som skal sikre forekomsten af stor vandsalamander og spidssnudet frø i området.

MARTIN HESSELSØE, JOHN FRISENVÆNGE
& METTE BJERRE LARSEN

Indledning

Habitatdirektivets artikel 12 forbyder at yngle- og rasteområder for de beskyttede bilag IV-arter forringes. Kommunerne er forpligtet til at implementere direktivets bestemmelser fx i forbindelse med lokalplanlægning.

Siden år 2000 har lokalplanlægningen i Farum Nord aktivt inddraget hensyn til forekomster af stor vandsalamander og spidssnudet frø. Således er hensyn til de beskyttede arter inddraget i den kommunale planlægning i Farum Nord, flere år før implementering af direktivets artsbeskyttelse, som først kom med Habitatbekendtgørelsen i 2007 /1/.

Dette har medført bestemmelser og begrænsninger i lokalplanerne, som skal sikre direktivets overholdelse og bevare yngle- og rasteområder for stor vandsalamander og spidssnudet frø.

Farum Kommune og senere Furesø Kommune har jævnlige overvåget effekten af de afværgeforanstaltninger, som er implementeret i planlægningen for at bevare de beskyttede dyrearter. I dag kan vi evaluere indsatsen på baggrund af mere end 15 års arbejde med byudvikling i nærheden af levesteder for beskyttede arter.

Hvornår er Habitatdirektivet overholdt?

Udbygningen af Farum Nord blev iværksat i 2000, inden den nuværende praksis mht. håndtering af artsbeskyttelsen i Habitatdirektivet blev fastlagt. Naturklagenævnets afgørelser i sager fra Farum Nord og overvejelser, der er gjort i forbindelse med lokalplanlægningen og den videre udførelse af projekterne, har i høj grad medvirket til at fastlægge denne praksis.

I forbindelse med behandlingen af lokalplansager i Farum Nord har klagenævnet udtalt, at direktivet må anses som overholdt, hvis der bevares en bestand i området, efter planen er effektueret, som er på samme niveau som før effektueringen af planen. Denne tolkning af direktivets bestemmelser har været udgangspunktet for først Farum Kommune og siden Furesø Kommunes arbejde med hensyn til de beskyttede arter.

Lovgivningen siger i dag, at bilag IV arternes yngle- og rasteområde ikke må beskadiges. Miljøstyrelsens vejledning fra 2011 fastslår, at bestemmelserne kan anses som overholdt, hvis områdets vedvarende økologiske funktion for de beskyttede arter er opretholdt.

Den normale administrative praksis lægger vægt på vedvarende opretholdelse af bl.a. ynglesteders funktion for de berørte bestande. Dette kan bl.a. ske ved pleje eller anlæg af nye ynglesteder og terrestriske levesteder, for at afværge negative effekter af et anlægsprojekt.

Hvis et ynglested eventuelt skal nedlægges, så bør erstatningsynglesteder derfor være i funktion (koloniseret) inden nedlæggelsen. For nogle arter (fx flagermus) er dette meget vanskeligt at opnå. Men for andre arter (fx padder) kan nye levesteder med de rette forholdsregler hurtigt blive koloniseret.

Det er desværre ikke præcist defineret i vejledningen hvad "økologisk funktionalitet" betyder. Dog fremgår det, at man ikke skal betragte de enkelte dyr og helt lokale bestande isoleret, men se dem i sammenhæng med omgivelserne og nærmeste nabobestande.

Det er vanskeligt at definere hvilke forholdsregler som er nødvendige, for at overholde Habitatdirektivets krav om at undgå forringelse af yngle- og rasteområder for de beskyttede arter.

Hvis en bestand i et område klarer sig uden ændringer udover den naturlige variation, så må artsbeskyttelsen anses som overholdt.

Derfor er det vigtigt at overvåge bestanden før, under og efter et anlægsprojekt. Dette sker dog sjældent i praksis. Farum Nord er derfor et unikt eksempel, som vi kan lære af.

Furesø kommune har fx. anvendt følgende redskaber til at føre beskyttelsen ud i praksis:

- Ynglestederne er stort set bevaret uden direkte indgreb.
- Der er næsten alle steder i området sikret væsentlig afstand mellem ynglestederne og bygninger, private haver og veje.
- Bebyggelsesplanerne blev justeret for at

BOKS: Habitatdirektivets artsbeskyttelse.

EU's Habitatdirektiv beskytter en række dyre- og plantearter overalt i unionen. Disse arter er opført på direktivets bilag IV og kaldes ofte "Bilag IV arter". Beskyttelsen betyder blandt andet, at yngle- og rasteområder for de beskyttede arter ikke må beskadiges. Beskyttelsen af bilag IV arterne gælder også uden for de særligt beskyttede Habitatområder.

Habitatdirektivets artsbeskyttelse er implementeret i dansk lovgivning, bl.a. via Habitatbekendtgørelsen og visse bestemmelser i Naturbeskyttelsesloven. Flere af de særligt beskyttede arter findes i Furesø Kommune. Det gælder fx stor vandsalamander og spidssnudet frø, som begge lever i og omkring Farum.

Andre vidt udbredte arter som er omfattet af artsbeskyttelsen er f.eks. markfirben og alle danske arter af flagermus.

Lovgivning under Miljø- og Fødevarerministeriet (fx Naturbeskyttelsesloven og Råstofloven) administreres efter Miljø- og Fødevarerministeriets aktuelle habitatbekendtgørelse (BEK 1595 06/12/2018). Ansvar for Planloven blev i 2016 flyttet fra Miljø- og Fødevarerministeriet til Erhvervs- og Vækstministeriet. Erhvervs- og Vækstministeriet udstedte derfor i november 2016 sin egen habitatbekendtgørelse, som implementerer artsbeskyttelsen i forhold til bl.a. lokalplanlægning (BEK 1383 26/11/2016).

sikre friarealer og spredningskorridorer inden for lokalplanområderne.

- Områder med et stort naturindhold og især områder tæt på beskyttede paddearters ynglesteder blev prioriteret højt, og bebyggelse undgået disse steder.
- Permanente paddehegn og en faunapassage blev etableret ved et mindre vandhul på Rørmosegård, hvor en trafikeret vej måtte passere meget nær et ynglested. Der blev i den forbindelse lagt vægt på den forven-

tede trafikmængde på de tidspunkter, hvor padderne vandrer, snarere end på det årlige døgngennemsnit.

- Der er stillet krav om implementering af midlertidige afværgeforanstaltninger i anlægsperioden. Bl.a. opsætning af midlertidige paddehegn omkring byggepladser, for at begrænse dyrenes adgang til byggefel-
- Der blev udført naturpleje af oprindelige levesteder, samt forbedring og nyskabelse

af levesteder på naboarealer uden for planområdet.

Alle disse midler er anvendt i kombination, for at sikre den vedvarende økologiske funktionalitet for de beskyttede arter i Farum Nord under og efter bygge- og anlægsprojekterne.

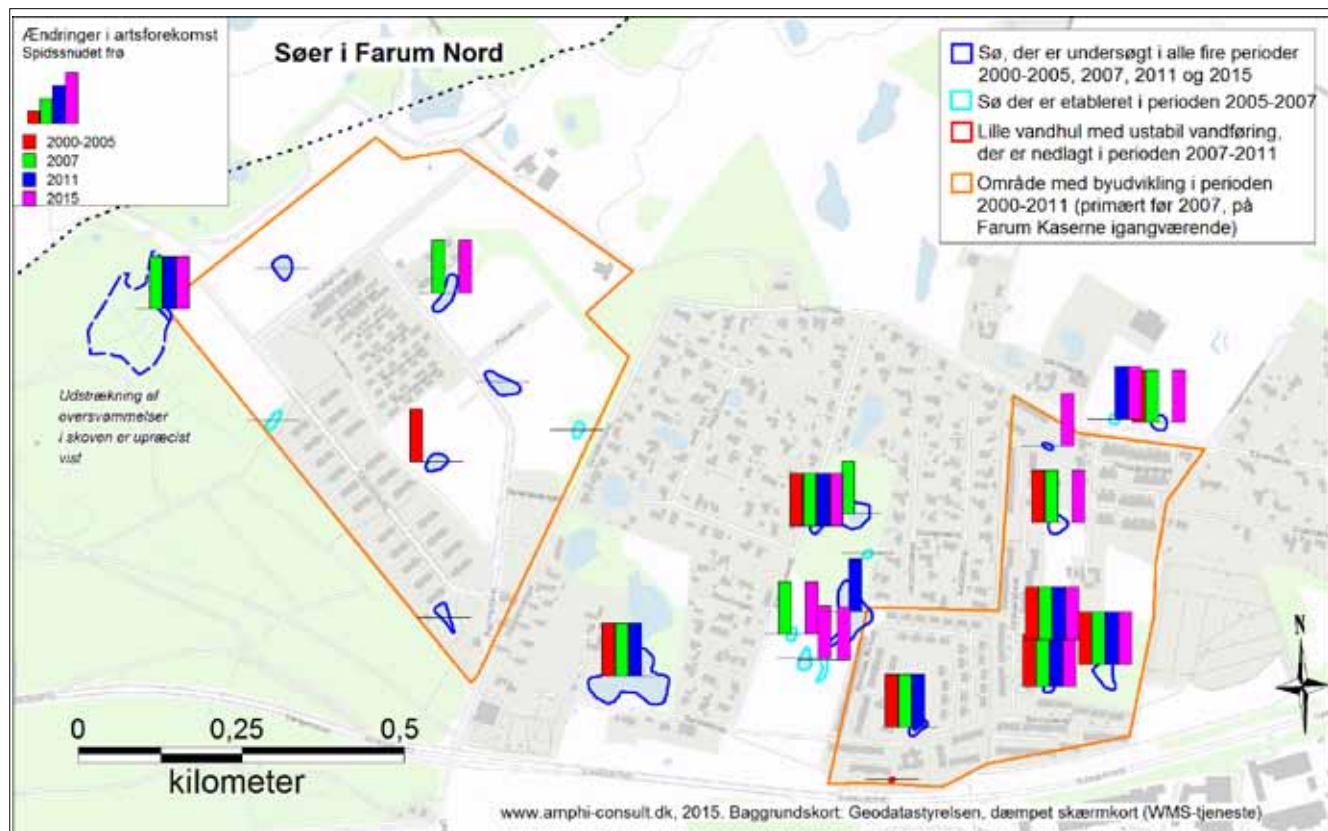
Godt og skidt

Vandhullerne er vigtige som ynglesteder for de beskyttede arter i Farum Nord. Generelt er det gået godt med at bevare vandhullerne med de nærmeste omgivelser. De få vandhuller, som er påvirket direkte af byggearbejdet, er erstattet af bedre vandhuller andre steder i området. Alle de nyanlagte vandhuller fungerer nu som ynglesteder for de beskyttede arter.

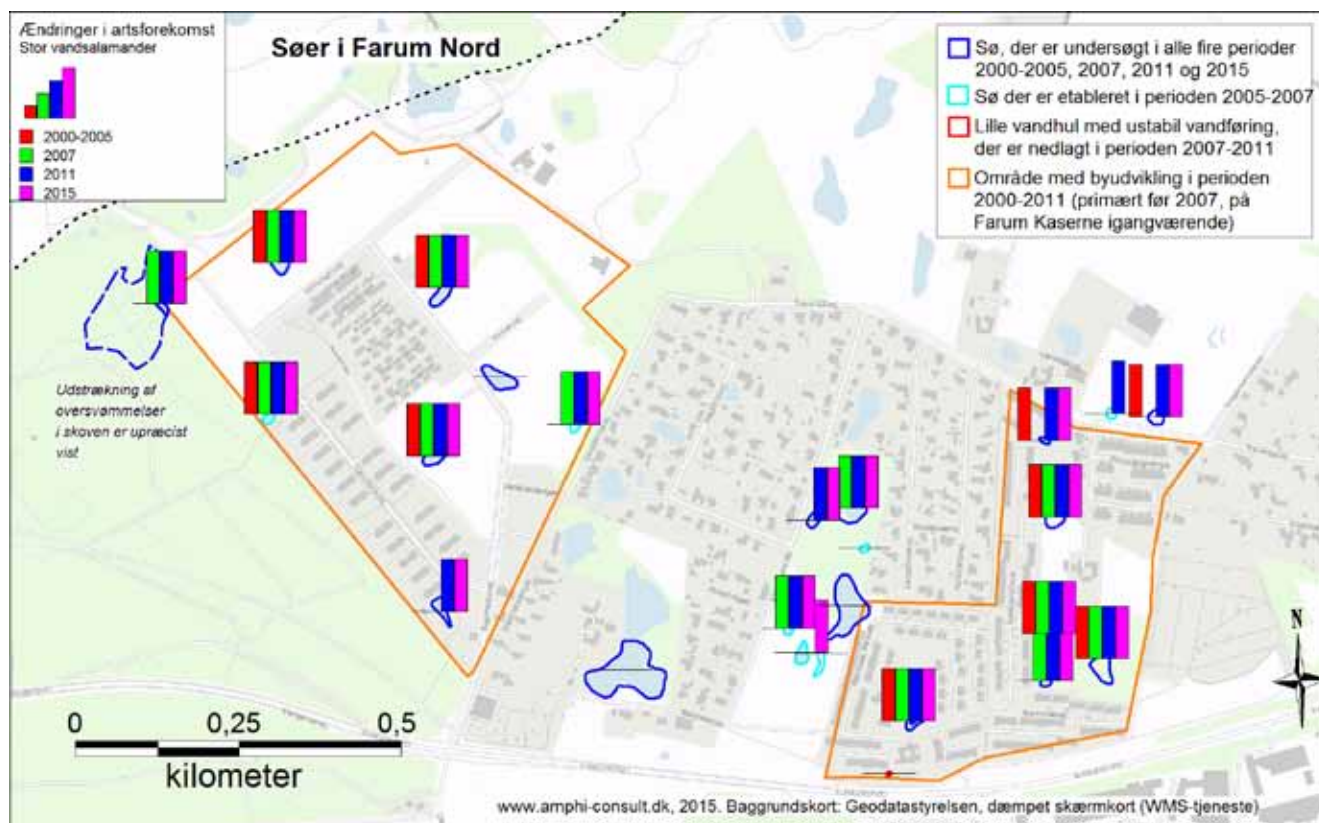
I forhold til beskyttelse af de terrestriske levesteder for de beskyttede arter, så ses de bedste eksempler i de naturprægede områder øst og vest for Rørmosegård.

Derimod har det været vanskeligt at sikre tilstrækkelige hensyn til de beskyttede arter ved drift og anlæg af friarealer inde i bebyggelserne. Særligt på Rørmosegård er lavbundsarealer og spredningskorridorer endt med at være mere intensivt plejet og med færre levesteder for beskyttede arter end forudsat i plejeplaner og lokalplan.

Det opsatte paddehegn på Rørmosegård er

Figur 1. Udvikling i ynglelokaliteter for spidssnudet frø i Farum Nord 2005-2015. Spidssnudet frø er omfattet af Habitatdirektivets artsbeskyttelse.

Figur 2. Udviklingen i ynglelokaliteter for stor vandsalamander i Farum Nord 2005-2015. Stor vandsalamander er omfattet af Habitatdirektivets artsbeskyttelse.

Figur 3. Ynglested for stor vandsalamander og spidssnudet frø som er bevaret i bebyggelsen i Farum Nord.

også forringet på grund af manglende eller utilstrækkelig vedligeholdelse.

Undersøgelser gennem mere end 10 år

Amphi Consult har undersøgt status for spidssnudet frø og stor vandsalamander i Farum Nord igennem hele udbygningsperioden siden 2001. Seneste undersøgelse er udført i 2015 /2/.

Undersøgelserne viser, at de beskyttede paddearter generelt ikke er gået tilbage i området siden starten på udbygningen af byområder i Farum Nord omkring 2001.

Vandhulsgnavning og naturpleje af vandhuller har i flere tilfælde resulteret i opbygning af nye ynglebestande af en eller begge paddearter.

Samlet set har afværgeforanstaltningerne sikret en fremgang i antallet af ynglesteder for stor vandsalamander på ca. 60% og for spidssnudet frø på ca. 40% i den periode, hvor udbygningen har foregået (fra 2005 til 2015). Startpunktet for denne sammenligning er data fra perioden 2001-2005, idet de forskellige områder blev undersøgt i forskellige år.

Samlet set har perioden fra 2005 til 2015 medført følgende udvikling i antallet af ynglesteder for de to beskyttede paddearter:

- Lokalteter med stor vandsalamander 2005: 10
- Lokalteter med stor vandsalamander 2015: 16
- Lokalteter med spidssnudet frø 2005: 8
- Lokalteter med spidssnudet frø 2015: 13

Det kan ikke opgøres præcist hvor store ændringer, der i bestanden. Det kan dog konkluderes, at proaktiv brug af erstatningsnatur og andre afværgeforanstaltninger i forbindelse med udbygningen af Farum Nord, har medført et forøget antal ynglesteder for de to beskyttede arter (stor vandsalamander og spidssnudet frø).

Konklusion

Samlet set har afværgeforanstaltningerne sikret en fremgang i antallet af ynglesteder for stor vandsalamander på ca. 60% og for spidssnudet frø på ca. 40% i den periode, hvor

Figur 4. Spidssnudet frø (Foto: Henrik Bringsøe).

udbygningen har foregået (fra 2005 til 2015).

Undersøgelserne har således påvist, at en proaktiv indsats med bl.a. erstatningsnatur på naboarealer har sikret forekomsten af beskyttede arter samtidig med byudviklingen.

På det grundlag vurderes det, at områdets økologiske funktion er opretholdt for de to beskyttede arter. Habitatdirektivets artsbeskyttelse kan dermed anses som overholdt. Denne vurdering dækker perioden frem til 2015

I forhold til beskyttelse af de terrestriske levesteder for de beskyttede arter, så ses de bedste eksempler i de naturprægede områder øst og vest for Rørmosegård. Derimod har det været vanskeligt at sikre tilstrækkelige hensyn til de beskyttede arter ved drift og anlæg af friarealer i tæt bebyggelse. Særligt på Rørmosegård er lavbundsarealer og spredningskorridorer endt med at være mere intensivt plejet og med færre levesteder for beskyttede arter end forudsat i plejeplaner og lokalplan.

De opsatte paddehegn forventes at fungere efter hensigten, men funktionen er væsentligt forringet på grund af mangelfuld vedligeholdelse. Der mangler dog undersøgelser og dokumentation af paddehegnenes funktion.

Generelt kan det være vanskeligt at oprettholde en hensigtsmæssig pleje, når lokalplanlagte områder overdrages til de nye ejere, ty-

pisk en grundejerforening. I lokalplanen kan man pålægge en målsætning for et areal, men ikke en handlepligt til at udføre naturpleje. Erfaringen fra Furesø kommunen viser, at der skal ligge klare retningslinjer fra kommunen, hvis målsætningen skal sikres. Dette kan fx ske gennem en tinglyst plejeplan.

Det er ligeledes vigtigt, at der i anlægsfasen kan stilles krav om anvendelse af afværgeforanstaltninger, fx anført som vilkår i tilladelser eller eventuelle dispensationer fra lokalplanen. Det er også vigtigt at implementering af afværgeforanstaltningerne overvåges ved jævnlige tilsyn.

Referencer

- /1/ Søren Blaabjerg, Egil Worm, Martin Hesselsoe og John Frisenvænge: Habitatdirektivet og lokalplanlægning. Stads og Havneingeniøren 2004 (12) p:46-48
- /2/ John Frisenvænge og Martin Hesselsoe: Særligt beskyttede dyrearter i Farum Nord 2015. Amphi Consult for Furesø Kommune, december 2015 (37pp).

MARTIN HESSELSØE, NIRAS A/S (MH er markedschef for natur og miljøbioteknologi i NIRAS A/S, mhes@niras.dk).

JOHN FRISENVÆNGE, Biolog i Amphi Consult.

METTE BJERRE LARSEN, Biolog i Furesø Kommune